

Bæredygtig byudvikling i Ørestad

Maria Cindy Wyngaard Rasmussen

Bachelorprojekt 2021

TekSam – Miljøplanlægning

Vejleder: Hans Beck

Studie nr.: 69522

Roskilde Universitet

Abstract

Copenhagen is in rapid growth, and the demand for housing is pushing towards expansions of the capital. However, as buildings and construction of these are causing a third of the world's energy consumption, the demand for sustainable solutions requires actors and institutions to take action and create solutions for both issues. According to the state enterprise behind the capital's developments, By & Havn, the relatively new area Ørestad is declared sustainable, as they are building energy-efficient apartments and creating incentives for green projects. Furthermore, the United Nation's Sustainable Development Goals of 2015 makes up the foundation of the strategies from By & Havn and Ørestad's Grundejerforening towards sustainable development in Ørestad. However, some citizens do not find sustainability to be a visible theme in Ørestad whilst viewing the area as being soulless. This project will therefore explore the initiatives taken towards transitioning Ørestad into a sustainable city area. Moreover, a survey and interviews of some of the citizens will reveal the dissatisfaction with the city planning and lack of consideration for local activity. Finally, it is revealed that the incentives for strengthening social sustainability are not sufficient and that the developments are not fully sustainable due to this matter. The solution is found by creating stronger initiatives to fulfill the development goals rather than only operating with selected subgoals, which will be beneficial for creating a holistic sustainable transition in the socio-technical system. A further study of the results of the new area, Fælledbyen, is recommended to investigate the effects of implementing DGNB-certifications.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
1. Problemfelt	3
2. Teori	4
2.1. Bæredygtighed	4
2.2 DGNB	6
2.3 Socio-tekniske systemer	7
2.4 Transitionsteori og praksisteori	9
3. Kritisk teori	10
4. Metode	11
4.1 Semistrukturerede interviews	11
4.2 Spørgeskemaundersøgelse	12
4.2.1 Reliabilitet	12
4.2.2 Validitet	12
4.3 Empiri	13
4.5 Dokumentanalyse	14
4.6 Tal om By & Havn	16
4.7. Strategi for bæredygtig omstilling i Ørestad 2019-2021	17
5. Analyse	18
5.1 Tiltag fra By & Havn	18
5.2 Tiltag fra Grundejerforeningen	22
5.3 Økonomisk bæredygtighed	24
5.4 Borgernes opfattelse af bæredygtighed i Ørestad	25
6. Diskussion	31
7. Konklusion	35
8. Litteraturliste	37
Figurer og tabeller:	41

1. Problemfelt

København er i kraftig vækst, og befolkningstallet stiger tæt, i takt med at efterspørgslen på boliger vokser (Københavns Kommune 2020:12). Dette får nogen til at søge mod en bydel i det vestlige Amager, som især er kendetegnet af høje bygninger i beton og glas samt den omkringliggende store Fælled; Ørestad. Den relativt nye bydel har været hjertebarnt siden ideen, om at videreudvikle København ved hjælp af en metro, for alvor blev sat i værk af Ørestadsselskabet i 1993. Dette selskab havde til formål at skabe metroen og samtidigt bygge den nye bydel op omkring den. I 2007 blev selskabet separeret i de to selskaber, vi i dag kender som By & Havn og Metroselskabet (By & Havn u.å. A).

I takt med at hovedstaden vokser, virker den bæredygtig udvikling til at være et højest omdiskuteret emne, og især i byplanlægning og -udvikling ses der gennem det sidste årti øget bevidsthed om at integrere den grønne omstilling i de nye projekter. Byggebranchen forårsager nemlig ifølge FN nogle af de største udledninger af drivhusgasser på globalt plan med et samlet energiforbrug for bygninger og byggeri på over en tredjedel af det globale energiforbrug (United Nations Environment Programme 2017:6). Fra By & Havn ses der ambitioner om at skabe en grønnere hovedstad, og med en række kernesager har selskabet ambitioner om at indkapsle FN's 17 verdensmål i den bæredygtige byudvikling. Grundejerforeningen Ørestad følger trop ved at styrke indsatsen i bydelens kvarterer.

Men bydelen har været under stor kritik for at stå i kontrast med den klassiske opfattelse af København; Ørestad kaldes kedelig og sjælløs, og der efterspørges et byliv i stil med hovedstadens øvrige kvarterer. By & Havn kalder Ørestad 'den grønne bydel' (By & Havn u. å. D), men modstanden af byplanlægningen virker større end opbakningen, og borgerne ønsker et øget hensyn til oplevelsen af at bo i området. Ambitionerne om at implementere den bæredygtige dimension i udviklingen af Ørestad kan derfor muligvis blive en katalysator til at fremme den sociale bæredygtighed, og i fællesskab med det forøgede fokus på natur i byen, kan strategierne muligvis få sat Ørestad på landkortet som en ny, progressiv og moderne bydel i København.

Men hvilken indflydelse har indsatserne egentlig for den samlede bæredygtige udvikling? Denne problemstilling vil undersøges i dette projekt, hvor fokus vil centreres omkring spørgsmålet:

Hvordan kan den bæredygtige udvikling i Ørestad styrkes?

2. Teori

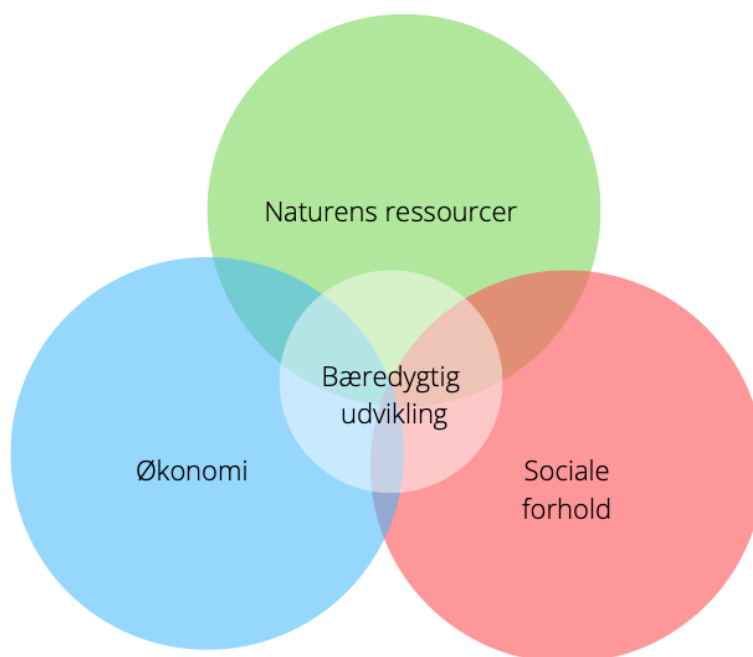
2.1. Bæredygtighed

“Humanity has the ability to make development sustainable to ensure that it meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” (FN 1987:16)

Sådan lyder FN's definition af bæredygtig udvikling som fremgår af rapporten 'Vores Fælles Fremtid', bedre kendt som Brundtland-rapporten af 1987. Kommissionen bag rapporten havde til formål at formulere de internationale kriser der berørte alle verdensdele, som verdens nationer i fællesskab må kæmpe imod. Definitionen af bæredygtig udvikling fik understreget nødvendigheden af at passe på klodens ressourcer for at beskytte de fremtidige generationer.

Bæredygtighed blev tydeligere defineret ved FN-topmødet i Johannesburg i 2002, hvor der blev bygget tre søjler på begrebet, som skulle understrege, hvordan hensynet til bæredygtig udvikling må ske med hensyn til klodens ressourcer, økonomi og sociale forhold. Ydermere blev det uddybet, at *“Each of these pillars is mutually supportive of the others, creating an interconnected sustainable development triad, which underpins good health”* (WHO 2002:3), hvilket altså understreger, hvordan der må tages ligeligt hensyn til de tre søjler i stræben efter bæredygtig udvikling. Derved forstås, at en løsning, strategi, initiativ eller plan er bæredygtig, såfremt den har til hensigt at beskytte og begrænse brugen af naturlige ressourcer samtidigt med at den fremmer social bæredygtighed og sikrer en bæredygtig økonomi.

Figur 1

Ved sociale forhold lægges der vægt på ulighed og fattigdom men også ustabilitet og mistrivsel, som kan forstyrre moralske værdier og eksempelvis afspejles i misbrug, vold og psykiske lidelser (WHO 2002:5,7). Ved bæredygtige løsninger skal der altså være et hensyn til trivsel af de berørte borgere samt øget lighed, både socialt og økonomisk.

Den økonomiske søjle referer til behovet for økonomisk vækst og egenkapital, som ifølge WHO er vigtig at bevare hensyn til ved den bæredygtige udvikling. Dette skal nemlig især bidrage til at fremme de fattigste nationers udvikling i forhold til afvikling og fattigdom og styrke folkesundheden på en bæredygtig facon (WHO 2002:3,6,8).

Endelig er naturen en stor del af bæredygtighedsaspektet. Der fokuseres både på beskyttelsen af jordens sparsomme ressourcer, men også forebyggelsen af klimakatastrofer og især fokus på at formindske forurening (WHO 2002:3,8). Derved forstås, at de tre individuelle søjler kun kan føre til bæredygtige udvikling, hvis der også tages hensyn til de andre områder; skal der være økonomisk vækst, må det også være velfordelt; ønsker man at implementere ny teknologi, skal det også være levedygtigt; og der må tages hensyn til de oprindelige beboere, mennesker som dyr, såfremt et naturområde skal laves om, så det bliver acceptabelt for alt liv.

FN's Sustainable Development Goals, bedre kendt på dansk som *verdensmålene*, blev i 2015 lanceret for at afløse de forhenværende 'Millimimum Development Goals' der var i kraft fra 2000-2015 (UNDP u. å. A). De 17 verdensmål og 169 delmål har til formål at afvikle universelle mål som afspejler og integrerer de tre søjler for bæredygtighed.

2.2 DGNB

Certificeringssystemet DGNB, hvis navn oprinder fra Deutsche Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen, Det tyske råd for bæredygtig bygning, har til formål at måle en bygnings fulde ydeevne ved at tage afsæt i FN's bæredygtighedsforståelsen fra topmødet i Johannesburg. Der udvides dog med fokus på kvalitet af proces og teknik samt påvirkningen af det omkringliggende område (Green Building Council Denmark 2014:3,8). Projektet kan opnå forskellige certificeringer ud fra et pointsystem der baseres på opfyldningen af de forskellige tematikker (Green Building Council Denmark 2014:11). Bilag 5 viser kriterierne under hver tematik samt deres vægtning.

Et projekt kan opnå bronze, sølv eller guld certifikat for den overordnede fuldførelse, hvis der opnås en samlet pointsum på henholdsvis mindst 50%, 65% og 80%. Desuden er der yderligere krav på det minimum antal point, der skal opnås under hver kvalitet. For bronze er det 35%, sølv 50% og for guld 65% (Green Building Council Denmark 2014:10).

Ifølge Green Building Council Denmark er relevant at få DGNB-certificeret et byggeprojekt, da det brede fokus sikrer en høj kvalitet og som stadigvæk kan stå i god stand efter mange år. Derudover er certificeringen en sikkerhed for succes med projektet, da der eksempelvis udføres grundige livscyklusanalyser for byggematerialerne, mens det er mindst lige så vigtigt at have selve brugernes tilfredshed medregnet. Endeligt fremmer det innovation og fungerer som god markedsføring for bygherrerne, når de kan fremvise, at projektet opfylder en vis standard inden for certificeringen (Green Building Council Denmark 2014:12,14).

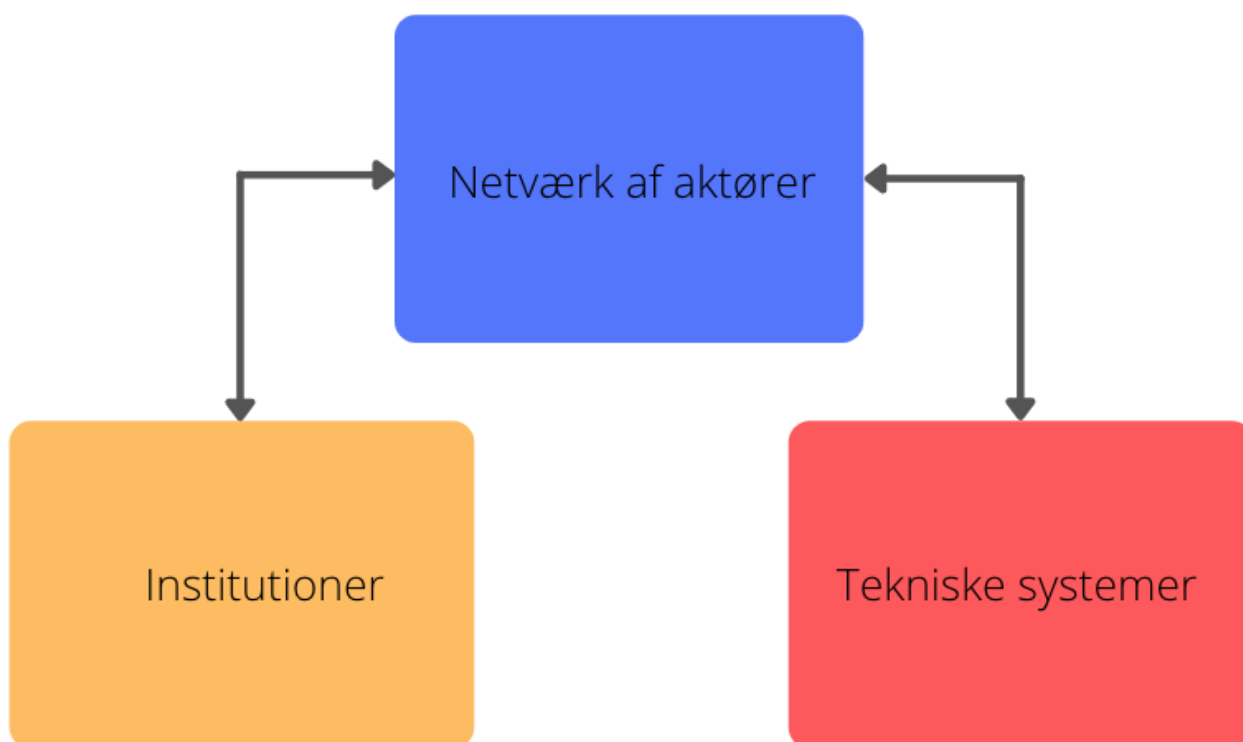
2.3 Socio-tekniske systemer

For at forstå og analysere de indbyrdes relationer og gensidige afhængigheder i Ørestad, er det relevant at afdække det socio-tekniske system.

Sociotekniske systemer præsenteres i Frank W. Geels artikel fra 2004 og fungerer som et komplekst system, hvori aktører påvirker og påvirkes af de tekniske systemer og institutionelle reglementer.

Disse tre elementer præger hinanden internt og kan fortælle om ændringer i kulturelle betydninger, vidensdeling, innovation og forskellige styrelsesformer (Geels 2004:900-903).

Figur 2

Institutioner defineres som den sektor, der nedsætter rammerne for aktørerne system ved at etablere en struktur i samfundet og skabe sikkerhed for mennesker. *Aktørerne* vedrører en bred vifte af diverse firmaer, organisationer og brugere, som spiller en rolle ved at have en direkte indflydelse på de tekniske systemers rolle i samfundet. Endeligt hentyder det *tekniske system* til alle tekniske

elementer i systemet samt fysiske flows og processer. Mens aktørerne designer og driver det tekniske system, skaber systemet en række goder for aktørerne, eksempelvis økonomisk afkast, service, transport og lignende. Desuden påvirker institutioner forholdet mellem de tekniske systemer og aktørerne ved at artikulere og vedtage regler og love der sætter rammerne for systemet. Til gengæld kan netværket af aktører opnå indflydelse opad ved eksempelvis lobbyisme eller tæt samarbejde af udviklingen af det tekniske system. Der ses ikke et direkte forhold mellem de tekniske systemer og institutionerne, da det socio-tekniske system netop ikke kan bestå uden aktørerne, som har et forhold til de tekniske systemer (Chakraborty et. al. 2017:2).

Ørestad anses for at være et socio-teknisk system, da der indgår både tekniske og sociale foranstaltninger ved områdets borgere og deres brug af faciliteter som kollektiv transport, fælles arealer og boliger.

Institutioner

Den københavnske byudviklingselskab By & Havn står bag byggeriet og byudvikling i Ørestad og ejes hhv. 95% og 5% af Københavns kommune og Staten (By & Havn u.å. B). Udover Ørestad styrer selskabet selve udviklingen i Nordhavn, Ørestad, Sydhavnen, Fælledby og Lynetteholmen samt driften af den københavnske havn.

Netværk af aktører

Grundejerforeningen Ørestad (herefter omtalt som Grundejerforeningen) repræsenterer de snart seks kvarterer i Ørestad (Ørestad Nord, Amager Fælled Øst, Amager Fælled Vest (Det nye Fælledkvarter), Ørestad City, Ørestad City Syd og Ørestad Syd). Grundejerforeningen står for driften og videreudviklingen af disse områder i modsætning til Københavns Kommunes andre bydele, der styres af kommunen selv. Desuden er der i Grundejerforeningen et lige stort fokus på, at borgerne og de erhvervsdrivende også har en indflydelse på udviklingen af Ørestad (Ørestads Grundejerforening u. å. A). Medlemmerne består blandt andet af By & Havn, Danmarks Radio samt diverse boligforeninger og kollegier (Ørestads Grundejerforening u. å. B).

Borgerne i Ørestad kan anses som værende aktører i sig selv. Uanset om de er aktive i det lokale samfund eller ikke bryder sig om at bo der, er brugerne af bydelens faciliteter vigtige aktører, da det både er deres oplevelse af Ørestad som er særlig vigtig men også netop dem der kan skabe indflydelse. På trods af at en ny plan loves som værende social bæredygtig, er det ikke garanteret, at borgerne vil trives med de nye initiativer. Derfor er det vigtigt at lytte til borgerne, så byudviklingen har mulighed for at påvirkes i en retning, som gavner de der benytter sig af faciliteterne.

Tekniske systemer

I Ørestad er det tekniske aspekt faciliteter i form af infrastruktur, bygninger til beboelse og erhverv, butikker, restauranter, skoler og offentlige områder. Disse faciliteter fungerer derved som både af praktisk betydning ved blandt andet bolig og transport til arbejde, men også af social, kulturel og lokal betydning (Geels 2004:900)

Derved ses Ørestad som et teknisk system i sig selv.

2.4 Transitionsteori og praksisteori

Transitionsteorien lægger vægt på strukturelle forandringer frem for ændringer i kun nogle sektorer, og derfor skal transitionen forstås som en sammenhængende omstilling af de sociotekniske systemer. Dette må ske gennem politiske incitamenter og planlægning, som kan fremme nye innovative teknologier og nicher i de sociotekniske systemer. Det hovedsagelige fokus på lægges på vedvarende ændringer i de sociotekniske systemer som gavner aktører, institutioner og ikke mindst miljøet.

Praksisteorien går i dybden med hverdagslivet og bryder med forestillingen om omstillinger som værende udelukkende tekniske. Her fokuseres der hovedsageligt på de brugere i systemet, som påvirkes af omstillinger der forankres i deres dagligdag og kultur og som derved kan forstyrre tidligere praksisser. Der må nemlig i tages hensyn til ændringerne i selve praktikken, som er forbundet til kultur og vaner for at kunne sikre bæredygtige omstilling der sætter borgernes behov højt i planlægningen.

Herved omfavner transitionsteori og praksisteori de sociotekniske systemers forskellige delkomponenter og sørger for en bredere forståelse af kompleksiteten af omstillingen af sociotekniske systemer (Holm 2021:17-18).

3. Kritisk teori

Den videnskabsteoretiske retning kritisk teori opstod i 1923 i forbindelse med Max Horkheimer og Theodor W. Adornos Institut for socialforskning i Frankfurt. De to filosoffer lod sig inspirere af Karl Marx' teorier, og inden første verdenskrig handlede kritisk teori primært om klassekamp og arbejdernes frigørelse. Dette ændrede sig dog efter krigen, hvor det hovedsageligt var kritik af ideologier, som kritisk teori beskæftigede sig med (Juul & Pedersen 2012:319-322). Efterfølgende har to senere generationer bygget videre på kritisk teori ved Jürgen Habermans' kommunikative paradigme mellem 1970-1990'erne, efterfulgt af Axel Honneth og hans anerkendelsesteori (Juul & Pedersen 2012:320).

De tre generationer deler et ontologisk og epistemologisk udgangspunkt. Ontologisk drages der paralleller med kritisk realisme og kan beskrives som værende kritisk hermeneutisk (Juul & Pedersen 2012:410). Kritisk teori tager nemlig udgangspunkt i en fortolkning af virkeligheden frem for at skelne mellem hvordan samfundet er og bør være. Epistemologisk er der ved kritisk teori fokus på kritik af fejludviklinger i samfundet, samtidigt med at der lægges vægt på begrundelsen for normative påstande, som bør kunne afspejle den sociale realitet i et kritisk lys (Juul & Pedersen 2012:322,410).

Ifølge kritiske teoretikere er det altså videnskabens rolle at afdække den sande virkelighed ved at gå i dybden og undersøge de bagvedliggende årsager bag fænomener og ideologier i samfundet. Fælles er også udgangspunktet, at kritisk teori har til opgave at undersøge og afsløre fejlslåede samfundsudviklinger, hvor menneskers personlige udviklinger forstyrres. Derved defineres kritisk teori som værende normativ samfundskritik. Udgangspunktet er med Horkheimer og Adornos inspiration af Marx altså at blotlægge fejludviklinger i samfundet, der tilbageholder mennesker, der lider under kapitalismen fra at blive frigjorte og indse, hvad deres virkelige interesser er (Juul & Pedersen 2012:319-321).

Tredje generation af kritisk teori blev faciliteret af Axel Honneth som er af den opfattelse, at samfundskritik skal have hold i menneskers frigørelsesinteresser – den skal desuden ikke blot være teoretisk men virkelig (Juul & Pedersen 2012:323). Derudover mener Honneth, at kritikken må tages afsæt i det gode liv for mennesker, der kan realisere sig selv, ellers er der ikke grund til kritik. Honneth kritiserer de forhenværende generationer og tager i stedet udgangspunkt i, at det normative standpunkt måtte tage afsæt i erfaringer hos dem, der er dårligt stillet og netop oplever konsekvenser af politikker som forårsager sociale undertrykkelse. Fokus skal altså ikke længere være på systemets indtrængen men de konsekvenser, som de kan få (Juul & Pedersen 2012:336,337).

4. Metode

4.1 Semistrukturerede interviews

Interviews kan lade interviewereren opnå indsigt i respondenternes viden og erfaring og er derfor særligt brugbare i undersøgelser, hvor der er begrænset information omkring det givne emne. I dette projekt gøres der brug af semistrukturerede interviews, som kendetegnes ved en løs struktur og åbenhed overfor nye spørgsmål og retninger under interviewets udførelse, som ikke er bestemt på forhånd (Poulsen 2017:75,76).

Da alle interviewene er baseret på respondenternes holdninger, må der især tages højde for diverse fakta som afspejler en forkert opfattelse af fakta omkring Ørestad og som kan nemlig have betydning for udsagnetenes betydning. Desuden ville det være relevant at inkludere respondenter fra flere segmenter, da det ville være muligt at opnå et endnu mere omfattende billede af de forskellige aldersgruppers holdning til at bo i Ørestad. Motiverne for at bo i bydelen har været forskellige, og derfor kan der ikke drages et vellignende billede af, hvilke segmenter der bedst trives i Ørestad.

4.2 Spørgeskemaundersøgelse

For at supplere de semistrukturerede interviews er der i forbindelse med dette projekt blevet foretaget en spørgeskemaundersøgelse med henblik på at undersøge borgernes oplevelse ved at bo i Ørestad.

Det online spørgeskema blevet udformet og udgivet med SurveyXact. Fordelen ved at indsamle svar fra respondenter via spørgeskemaundersøgelsen er blandt andet det relativt hurtige svar fra deltagende respondenter. Endvidere er der mulighed for at dække flere emner og spørgsmål, som respondenterne kan svare på, som der ikke altid er tid til ved interviewene (Møller 2017:189). Ved udførelse og indsamling af kvantitative data, er det vigtigt at vurdere undersøgelsens *reliabilitet* og *validitet*.

4.2.1 Reliabilitet

Når man skal anvende den indsamlede empiri, er det vigtigt at overveje kvaliteten af ens undersøgelse. Dette kan blandt andet gøres ved at overveje, hvorvidt man ville få de samme svar, såfremt undersøgelsen blev gentaget. Derudover er det vigtigt at overveje, hvorvidt der er sammenhæng i spørgeskemaundersøgelsen, eller om der blot er tale om tilfældigheder. Dette kan for eksempel give udtryk ved et lavt antal respondenter, en ujævn fordeling af respondenternes baggrund, eller hvorvidt der kan vurderes at være en realistisk sammenhæng mellem to faktorer. Det er også værd at overveje reliabiliteten af respondenternes svar i interviews. Deres faglige baggrund har relevans for besvarelsen af spørgsmål, og såfremt andre respondenter var blevet udspurgt, kunne der muligvis fremgå andre resultater af undersøgelsen (Andersen et. al. 2017:129-130).

4.2.2. Validitet

Der må i undersøgelsen være overensstemmelse mellem de anvendte begreber, metoder og teorier. Derfor undersøges der med hjælp fra validitet hvorvidt der er sammenhæng i disse i projektets fremgang. Eksempelvis må der overvejes, hvorvidt der egentlig undersøges det, som der oprindeligt er målet ved at bruge visse metodiske og teoretiske redskaber. Der kan nemlig opstå problematikker

i den senere analyse såfremt den indsamlede empiri afspejler andre problemstillinger (Andersen et. al. 2017:130-131).

4.3 Empiri

Til dette projekt er der indsamlet primær empiri ved tre interviews og en spørgeskemaundersøgelse. De tre interviews er udført med henblik på at opnå indsigt i, hvordan nogle borgere i Ørestad, samt én udefrakommende, oplever bydelen. Interviewpersonerne var:

- Felix Heiberg, 24 år, videograf, har boet i Ørestad i tre år.
- Lærke Bjellekjær, 20 år, fotografstuderende, kæreste med Felix, bosat i Ølstykke.
- Emma Keller Møller, 22 år, studerende, bosat på Amager Kollegiet siden juni 2020.
- Anette Lohiya, 37 år, arkitekt.
- Amit Lohiya, 39 år, integration manager.

Ægteparret Lohiya har boet i Ørestad siden 2014 med deres datter. Desuden taler Amit ikke dansk, og derfor er interviewet udført på engelsk.

Udvælgelseskriterierne for interviewpersoner har primært centreret sig om at få repræsenteret forskellige livs- og boligsituationer. Interessen har især omhandlet brugen af Ørestads faciliteter samt motivationen til at bo i Ørestad, da det antages at have en indflydelse af respondenternes overordnede holdninger til at bo i området. Desuden er det interessant at inkludere Heibergs kæreste, som ofte er på besøg i Ørestad, da hun som udefrakommende muligvis rummer andre synspunkter på bydelen end de, der bor her fast.

En spørgeskemaundersøgelse blev udstedt med hensigt om at indsamle data og skriftlige svar på en række tematikker som bidrager til besvarelsen af problemstillingen. I første del af spørgeskemaundersøgelsen blev respondenterne spurgt ind til deres demografi, og efterfølgende vedrører spørgsmålene tematikker som motivationen til at bo i Ørestad, det lokale miljø, bæredygtighed i bylivet og brugen af faciliteterne. Efterfølgende kunne respondenter besvare skriftligt, hvad de kunne lide og ikke brød sig om ved Ørestad samt deres holdning til det nye byggeri på Amager Fælled. Endeligt blev de adspurgt om, hvilken anden bydel i København de

ville bo i samt hvorfor. Disse tematikker har relevans for projekts problemformulering, da det er borgernes holdninger som er i centrum. Ved at give svar på deres motivation til at bo i Ørestad, opstår et billede af, hvad der primært driver det voksende indbyggertal, som også kan holdes op imod de overordnede holdninger til Ørestad. Spørgsmålene om skaber forståelse for, hvor stor indsigt borgerne har i de lokale initiativer fra Grundejerforeningen og By & Havn og kan dermed direkte holdes op imod flere af initiativerne og verdensmålene. Desuden er spørgeskemaundersøgelsen udformet på engelsk for at omfavne den brede mangfoldighed i Ørestad.

Spørgeskemaet modtog svar fra 159 respondenter, hvilket er en lille andel af de over 20.000 indbyggere i Ørestad. Derfor kan spørgeskemaet ikke give et repræsentativt billede af sammenhænge mellem forskellige segmenter og holdningerne om Ørestad. Desuden besvarede ikke alle respondenter alle spørgsmål, hvilket kan have forårsaget uoverensstemmelser ved fordelingerne af svar, hvor ikke alles holdninger eller faktuelle baggrunde repræsenteres. 41% af respondenterne tilhører aldersgruppen 18-29, hvilket også har en stor indflydelse af respondenternes svar. Her ville det især være relevant at opnå en mere jævn fordeling af de forskellige aldersgrupper og udføre statistiske sammenhænge mellem segmenter og holdninger.

Ved dette spørgeskema blev respondenterne spurgt, om hvorvidt de kunne se bæredygtighed som tema i Ørestad. Dette spørgsmål burde have været uddybet yderligere, da der kan være stor variation i borgernes opfattelse af, hvad bæredygtighed indebærer. Desuden kan spørgeskemaet ikke give et repræsentativt billede af de overordnede holdninger i Ørestad og sammenhængen med de forskellige segmenter.

4.5 Dokumentanalyse

Dokumenter kan have mange forskellige afskygninger og afspejler en virkelighed, om end det omhandler en lejekontrakt eller regeringens økonomiske udspil (Triantafillou 2017:126,128). De fire centrale temaer, *autencitet*, *troværdighed*, *repræsentativitet* og *betydning*, udgør omdrejningspunktet for dokumentanalysen og kan bidrage til at kortlægge eventuelle skjulte formål ved dokumentet, så betydningen ændres (Triantafillou 2017:138).

4.5.1. Autencitet

Det er først og fremmest vigtigt at fastslå, hvem forfatteren eller aktøren af dokumentet er, og hvorvidt denne har relevans for emnet. Såfremt en analyse eksempelvis er blevet udført af et selskab med rødder i en industri der i høj grad benytter sig af lobbyisme, kan det have en betydning for dokumentets resultater eller sammenfatninger. Desuden er det vigtigt at være opmærksom på ændringer i dokumentet. Der kan være tale om en revidering af dokumentet, hvor visse detaljer er blevet ændret, tilføjet senere eller fjernet fra dokumentet. Dette har især relevans for eventuelle ændringer i planer, politiske motiver eller underliggende ideologier (Triantafillou 2017:128).

4.5.2. Troværdighed

Dernæst må der analyseres, hvad formålet med dokumentet er. Dette kobles nemlig til dokumentets troværdighed, da det kan have stor betydning for, hvordan dokumentet er udformet, samt hvilke pointer, kernesager eller resultater der markeres som værende vigtige. Det er især vigtigt at have det oprindelige formål for øje, som kan have en betydning for dokumentets troværdighed (Triantafillou 2017:128-129).

4.5.3 Repræsentativitet

Da dokumenter har til formål at fungere som spejl for virkeligheden, og er det også relevant at afdække, hvorvidt dokumentet reelt afspejler det emne, som det har til formål at afdække. Derfor må det afgøres, hvorvidt dokumentet egentlig afspejler den virkelighed som beskrives, og hvorvidt disse uoverensstemmelser har betydning for fortolkningen af dokumentet (Triantafillou 2017:128,129).

4.5.3. Betydning

Endeligt må betydningen af dokumentet afklares. Her er det vigtigt at fokusere på den bagvedliggende intention og mening, som dokumentet har haft til sinde at fremme. Her er det vigtigt at være opmærksom på uoverensstemmelser mellem forfatterens skriftsprog og fortolkningen af denne. Desuden kan begreber ændre samfundsmæssig betydning over tid, hvilket

man især må være påpasselig med, såfremt dokumentet skal bruges i en videnskabelig kontekst (Triantafillou 2017:129-130).

4.6 Tal om By & Havn

Strategien, som By & Havn kobler til deres forretningsstrategi for 2020-2023, beskrives i rapporten 'Tal om By & Havn' og omhandler ikke blot værdierne for den bæredygtige udvikling i Ørestad men også for det nye kvarter i Nordhavn. Datasæt fra kvarteret Arenakvarteret i Ørestad, Århusgade og et gennemsnitligt parcelhus uden for hovedstadsområdet sammenlignes under de respektive værdier for at repræsentere udviklingernes foreløbige resultater. Strategien er blevet udviklet i samarbejde med det internationale konsulentfirma Arup, som arbejder med komplekse problemstillinger inden for byggebranchen (Arup u.å.). Strategiens autencitet er dermed påvirket af, at et eksternt konsulentfirma, som ikke har bæredygtighed som kernesag, har bidraget til udformningen af strategien. Til gengæld består Arup af en lang række eksperter inden for sektoren, og derfor kan der argumenteres for, at de er pålidelige til samarbejdet om udformningen af strategien.

Planerne om udvidelsen af København har været undervejs i flere årtier, og derfor kan man argumentere for, at By & Havns oprindelige formål med rapporten er at gøre rede for fordelene ved det nye byggeri, så det passer ind i den nye bæredygtige profil.

I rapporten ses adskillige fodnoter der redegør for kilder og beregningerne bag de fremviste resultater, hvilket forårsager en høj troværdighed. Til gengæld fremgår det ikke, hvorvidt der er blevet udvalgt særlige beregninger for at fremstille visse resultater.

Rapporten præsenterer tre forskellige kvarterer, hvor to af områderne, Arenakvarteret i Ørestad og Århusgadekvarteret i Nordhavn, hører ind under By & Havns områder. Et gennemsnitligt parcelhuskvarter uden for Hovedstadsområdet repræsenterer det tredje område, som sammenlignes med de to kvarter i diverse kategorier. Man kan argumentere for, at rapporten ikke kan give et repræsentativt billede af udviklingerne i de nye bydele, da de stadigvæk er under bebyggelse. Desuden kan den manglende repræsentation af andre kvarterer i de nye områder give et misvisende billede af progressionen, som muligvis er længere foran eller bagud end præsenteret. Det fremgår ej, hvilke kriterier det vilkårlige parcelhuskvarter er blevet udvalgt ud fra, og den manglende transparens kan derfor ligeledes give et misvisende billede.

Overordnet set anses strategien for By & Havn at være pålidelig, men den korte rapport mangler transparens og et større overblik over de egentlige fremskridt ved byggerierne, som kan styrke rapportens repræsentativitet. Desuden skal der tages ekstra hensyn ved behandling af de udvalgte resultater, som kan være misvisende i forhold til forståelsen af fremskridtene.

4.7. Strategi for bæredygtig omstilling i Ørestad 2019-2021

Grundejerforeningen udformede strategien for 2019-2021, hvori der inkluderes fem verdensmål for at styrke den samlede bæredygtighedsstrategi. Der fremgår ikke andre forfattere af rapporten, men på hjemmesiden for Grundejerforeningen fremgår en liste over de forskellige medlemmer, som må formodes kan have deltaget i udformningen (Ørestads Grundejerforening u. å. B).

Troværdigheden for rapporten vurderes at være høj, da der ikke fremgår datasæt som kan være manipuleret eller særligt udvalgt. Rapportens repræsentativitet påvirkes af den forældede definition af bæredygtighed, som muligvis har haft en indflydelse på udvælgelsen af verdensmålene, som rapporten går i dybden med. Til gengæld står Grundejerforeningen kun for driften af de forskellige kvarterer, og derfor kan man argumentere for, at de udvalgte mål netop kun repræsenterer det arbejde, de står til ansvar for. Rapportens betydning virker til gengæld at fremgå uden umiddelbare skjulte agendaer, og overordnet set ses en bred rapport med adskillige konkrete handleplaner som alle skal bidrage til den bæredygtige drift i Ørestads kvarterer. Til gengæld ville brugen af bæredygtighedsforståelsen fra Johannesburg 2002 muligvis have haft en påvirkning af hvilke verdensmål der er blevet udviklet handleplaner til.

5. Analyse

5.1 Tiltag fra By & Havn

By & Havns visioner for Ørestad, såvel som de andre nye områder i København, fremstilles i rapporten 'Tal om By & Havn' fra 2020, hvor de fem temaer 1) energieffektivitet, 2) grøn mobilitet, 3) bynatur og parker, 4) ressourceeffektivitet, og 5) fællesskaber og byliv, præsenteres som de kerneværdier, By & Havn udvikler hovedstaden ud fra. Disse temaer har til formål at indkapsle FN's 17 verdensmål i den bæredygtige byudvikling, og kategoriseringen giver således overblik over initiativerne der foretages af selskabet (By & Havn 2020:3).

Under 'Energieffektivitet' og 'Grøn mobilitet' argumenterer By & Havn for, at det er mere energieffektivt at udbygge København indenfor bygrænserne med etagebyggeri end eksempelvis at bygge et nyt parcelhuskvarter udenfor selve hovedstaden, da det ifølge deres egne beregninger vil udlede ekstra 47.000 tons CO₂ i forhold til. Dette skyldes selve energien der forbruges i de enkelte husstande samt udledning fra pendlere der arbejder i København (By & Havn 2020:12-15). Desuden fremgår det under 'Ressourceeffektivitet', at bebyggelsesprocenten i Arenakvarteret i Ørestad vil vokse fra 75% til 120% over de kommende år. Bebyggelsesprocent svarer til det samlede antal etageenheder divideret med selve grundarealet for området. Herved fremgår, at der om nogle år vil være mere byggeri end selve arealets samlede størrelse (By & Havn 2020:19).

Under 'Bynatur' fremhæves, at grønne og blå områder skal være tilgængelige for alle byens borgere (By & Havn 2020:17). Det er derfor interessant, at By & Havn under samme tema nævner følgende:

“Den tætte by giver mere effektiv arealudnyttelse, så de store grønne områder uden for byen kan bevares. Samtidig arbejdes aktivt på at skabe inkluderende og tilgængelige, lokale, grønne og offentlige rum, som både kan fungere som klimasikring, give grobund for biodiversitet og danne rammerne for en sund livsstil i bydelene” (By & Havn 2020:16)

By & Havn vælger altså at prioritere de multifunktionelle byrum, som både kan agere miljøtjenester og skabe inkluderende byrum, over de naturlige grønne anlæg. Desuden er der fokus på, hvordan

der arbejdes med arealer, som er midlertidigt frie inden bebyggelse. Her er der vist et eksempel fra Ørestad, hvor en fremtidig byggeplads imidlertid er blevet til en græsplæne, som ifølge By & Havn danner rammer for “*nye muligheder for at mødes til leg, fodbold og andre aktiviteter*” (By & Havn 2020:16).

Under ‘Ressourceeffektivitet’ understreger By & Havn, at de stiller krav til de bygherrer, der køber sig ind i områderne, til at lade sig DGNB-certificere. På den måde skabes der sikkerhed for, at alle nye byggerier i byudviklingen blandt andet lever op til FN’s verdensmål og dermed kan bidrage til en samlet bæredygtig byudvikling.

Endeligt præsenteres det sidste tema, ‘Fællesskaber og byliv’, hvor By & Havn fokuserer på ensomhed, som virker til at være et særligt incitament til at promovere et stærkere byliv. Desuden nævnes aktive byrum og antallet af foreninger, som kan anses som at være indikatorer for at måle, hvorvidt et stærkt lokalsamfund kan bygges op.

Fra et bæredygtighedsperspektiv er det relevant for de samlede udledninger af drivhusgasser, at By & Havn fokuserer på den forøgede energieffektivitet ved at bygge tæt ved mange og høje boliger. Energieffektivitet er nemlig på dagsordenen under FN’s syvende verdensmål, bæredygtig energi, hvor der under delmål 7.3 fremgår: “*Inden 2030 skal den globale hastighed for forbedring af energieffektiviteten fordobles.*” (UNDP u. å. B). Til gengæld gør dette også noget ved bybilledet, og det er langt fra alle borgere, som er tilfredse med tilgangen fra By & Havn om at bygge mere og tættere. Eksempelvis nævner nogle respondenter:

“Don't build more, open more facilities” (Bilag 4:11)

“Less fancy new buildings, that make the city look like a ghost town from the future (Ibid.)”

“I dislike the lack of will to keep Nature and activity Ground in center for the city planning instead of building higher and bigger (red.)” (Bilag 4:10)

Som citaterne afspejler, er der blandt nogle af respondenterne en vis utilfredshed med måden hvorpå byen udvikler sig på. Samtidigt ses der ikke umiddelbare planer for, hvilke byrum som By & Havn har på tegnebrættet, og hvor disse skal placeres i forhold til de mange nye byggerier.

Argumentet for at prioritere naturen udenfor byen for at bygge tættere inde i byen kan for nogle lede tankerne hen mod Fælledbyen, som er den nye, fremtidige bydel i Ørestad, der bygges ovenpå

den sydlige spids af Amager Fælled. I budgetaftalen for Københavns Kommune fra 2019 fremgår det, at gælden for metrobyggeriet er løbet op i 1,9 mia. kr., og at Fælledbyens grundværdi udgør 1,3 mia. kroner. Herved kan Københavns Kommune få 600 mio. kroner i gevinst af at udvikle by på Amager Fælled og tre andre områder i København, hvoraf to andre også befinder sig i Amager Vest (Københavns Kommune 2019:2). Som tidligere nævnt blev Metroen bygget op for at udvide København ved at bygge by op omkring metroen (By & Havn A), og efter knap tredive år skal det nye byggeri tilpasses By & Havns ambitioner om grøn byudvikling.

By & Havn og PensionDanmark står bag Fælledbyen som udviklere, og visionen for projektet er *“at skabe fremtidens bæredygtige og klimavenlige boligområde i tæt samspil med naturen”* (By & Havn & PensionDanmark u. å. B). Der loves en balance mellem menneskers og naturens behov i det aktive samspil, hvor byen flytter ind i naturen. Ejendommene bliver bygget i seks etager, så der stadigvæk er fokus på den effektive energiudnyttelse, og materialerne skal hovedsageligt være af træ og andet genbrugsmateriale (Ibid.). Her går By & Havn på nogen vis mod deres egne tidligere målsætninger for byudvikling i København og er nu i gang med at skabe en ny form for bydel, hvor naturen netop kommer i fokus. Til gengæld vækker dette bekymring fra nogle af respondenterne. Eksempelvis nævner respondenteren Felix Heiberg:

“Man kunne godt være bange for, at det ville være sådan en gateway til at bygge alt muligt ekstra i forlængelse af det (red.)” (Bilag 3:6)

Også Emma Møller er bekymret:

”Jeg tror, at lige så snart det første spadestik er taget, så kommer der flere til, og så bliver hele parken udryddet” (Bilag 2:4)

For nogle af respondenterne ses der altså en skepsis overfor byggeriet, og at By & Havn netop ikke vil overholde deres egne ambitioner om at beskytte store naturområder. Desuden viste en undersøgelse fra Epinion, at 76% af københavnere er imod byggeriet. Dog fremgår det ikke, hvor stor en andel af borgerne i Ørestad der er imod byggeriet (Danmarks Naturfredningsforening 2021).

Til gengæld er det iøjnefaldende, at By & Havn har valgt at sætte krav til bygherrerne i Fælledbyen om at blive bæredygtighedscertificeret gennem DGNB. Dette gælder desuden også for nye byggerier i det øvrige Ørestad og i de andre områder under udvikling i København (By & Havn & PensionDanmark u.å. A). Dette er særligt interessant, da certificeringssystemet fokuserer på en lang række indikatorer for et bæredygtigt byggeri. Det er ikke muligt at få et overblik over, hvilke bygninger og områder i Ørestad der er blevet DGNB-certificeret, og fra hvornår kravet om certificering trådte i kraft, men det er relevant at undersøge de mulige incitamentene ved at benytte certificering af de nye byggerier.

Ifølge certificeringssystemet skal der være fokus på de tre aspekter af bæredygtighed, som kombineres med særligt hensyn til proces og teknik samt det omkringliggende område. Dette skal foregå ved at gøre brug af blandt andet livscyklusanalyser af byggematerialer, sørge for miljøvenlige transportmuligheder og tryghed for de lokale beboere. Det er særligt relevant, at det sociale aspekt prioriteres højt, og faktisk indeholder flest kriterier, som projektet kan få point for (Green Building Council Denmark 2014:8,9,11).

Der er dog visse svagheder ved certificeringssystemet. På trods af de mange indikatorer der tager hånd om alt fra materialets oprindelse til brugerens komfort, er der flere niveauer inden for selve certificeringen. Derved kan fra der fra bygherrens side ses initiativer, der er stærkere i nogle temaer og svagere ved andre. Eksempelvis kan der være stor fokus på, at byggematerialerne skal stamme fra genbrug, mens den sociale trivsel blandt brugerne ikke prioriteres lige så højt. Derfor kan der argumenteres for, at fleksibiliteten i de forskellige certificeringer kan være et problem for den brede bæredygtighed, der netop tager ligeligt hensyn til alle søjler - for såfremt der kun opnås 30% point under miljø, kan projektet stadigvæk kaldes bæredygtigt?

Men for By & Havn og PensionDanmark ses der høje ambitioner for byggeriet. Bygherrerne sigter nemlig efter at opnå guld for boligerne i Fælledby, og at selve området skal opnå platin, som er det højeste niveau hvor der opnås en samlet pointscore på 100% (By & Havn, PensionDanmark A). Hvad der bliver nedprioriteret for selve byggeriet oplyses ikke. Desuden kan et af kriterierne under det sociale tema komme de, der er imod byggeriet, til gode. Målet er nemlig:

“Omverdenens accept af en bygning samt bygningens samspil med byen fremmes af en god offentlig adgang og af mange anvendelsestilbud” (Green Building Council Denmark 2014:23).

Her ses altså en bevidsthed om, at de lokale borgere i nærheden også skal have glæde af det nye område, som skal være åbent og rumme faciliteter der ikke er eksklusive for de borgere der bor i Fælledbyen. Dette kan muligvis også lette på skepsissen fra de borgere, der er imod byggeriet, da det muligvis kan bringe det byliv, som nogle borgerne i Ørestad efterspørger.

5.2 Tiltag fra Grundejerforeningen

Grundejerforeningen har i deres strategi og handleplan for 2019-2021 inkluderet verdensmålene: 6, Rent vand og sanitet, 11, Bæredygtige byer og lokalsamfund, 12, Ansvarligt forbrug og reduktion, 15, Livet på land, og 17, Partnerskab for handling. Da strategiplanen formodes at gælde til og med udgangen af 2021, kan der i dette projekt ikke foretages en vurdering af de nuværende tiltags effekt. Til gengæld kan der udføres en analyse af, hvorvidt initiativerne potentielt vil opfylde bæredygtighedsbegrebet.

Tidligt i rapporten gøres der rede for den bæredygtighedsforståelse, som Grundejerforeningen opererer ud fra. De har nemlig valgt at tage udgangspunkt i den oprindelse definitionen af bæredygtighed, som stammer fra Brundtlandrapporten fra 1987. Det er herfra, at de klassiske linjer om at *‘opfylde vores nuværende behov, uden at skade fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov’* stammer fra (Ørestads Grundejerforening u.å.:3).

Under mål 6, omhandlede rent vand og sanitet, er der særligt fokus på vedligeholdelse af søer, vandløb og kanalen under metroen. I forhold til bæredygtighed ses der initiativer til øget genanvendelse af organisk affald, flere vandplanter og forbedring af forhold for padder og kvaliteten for liv i vandet (Ørestads Grundejerforening u.å.:10).

Det ellefte mål, bæredygtige byer og lokalsamfund, rummer initiativer med henblik på at forbedre og berige det lokale byliv ved at indføre tryghedsbelysning, facilitering af begivenheder med urbane gartnere og opsætte naturtavler der skal agere som formidling. Desuden er der involvering af borgerne til udformningen af det nye område i Ørestad Syd gennem *‘byvandring og borgerinddragende evaluering’* (Ørestads Grundejerforening u.å.: 11). Der ses kun to initiativer

under tolvte mål, ansvarligt forbrug og produktion, der omhandler flere former for affaldssortering samt øget genanvendelse af bioaffald i området (Ibid.).

Under mål 15, livet på land, er der målsætninger om at anlægge flere grønne områder i det sydlige Ørestad. Derudover er der en række andre projekter, blandt andet registrering af træer og projektet '*Baseline for biodiversitet i alle bydele*' (Ørestads Grundejerforening u.å.:12). Der fremgår dog ikke en yderligere beskrivelse af dette projekt.

Endeligt er der blandt incitamenterne under det syttende mål, partnerskaber for handling, ambitionerne om projekter med lokale virksomheder og organisationer til at indføre bæredygtighed i kernerdriften, opbygning af viden og forbedring af bier og insekters levevilkår i byen. Der ses også to konkrete projekter der involverer de lokale borgere, som omhandler inddragelsesprocesser, der skal forekomme gennem såkaldte *samtalevandring*, samt træregistrering som skal foregå i samarbejde med en biolog (Ørestads Grundejerforening u.å.:13).

Da Grundejerforeningen står for selve driften af Ørestads kvarterer, er det oplagt, at der fremgår projekter der primært foregår internt eller med eksterne samarbejdspartnere, og at borgerne ikke er en integreret del af disse processer. Man kan argumentere for, at Grundejerforeningen har ansvaret for den bæredygtige udvikling i de sektorer, hvis funktion borgerne ikke nødvendigvis er bevidste om. Til gengæld er problematikken ved de konkrete planer, og deres deadlines, at der mangler konkretisering for projekternes indhold og ønskede resultat, på trods af at strategien skal forstås som værende en skitse der er åben for løbende ændringer. Der ses blandt andet en række forkortelser uden forklaring, som kan virke ekskluderende for en ekstern læser, som eksempelvis kan være en lokal borger der er interesseret i kendskab til planerne.

En anden væsentlig problematik er også den manglende borgerinddragelse. Faktisk nævnes ordet 'borger' kun to gange i hele strategien, og dette kan muligvis være en hæmmende faktor for at sikre reel bæredygtig udvikling. Såfremt der kun er fokus på det miljømæssige aspekt i udviklingen, men ikke på de sociale og økonomiske dimensioner, kan strategien ikke kaldes bæredygtig. Til gengæld kan man argumentere for, at siden Grundejerforeningen står for driften af Ørestads kvarterer, er der ikke brug for inddragelse af borgere til eksempelvis at undersøge mulighederne for håndtering af alger.

5.3 Økonomisk bæredygtighed

Huslejepriserne i Ørestad er ifølge nogle af respondenterne blandt årsagerne til, at mange lejligheder står tomme. Blandt andet nævner disse to respondenter:

“No super affordable, some are empty and yet construction on nature continues” (Bilag 4:8)

“So many tall buildings with empty apartments because they're too expensive (so why on earth would they build more?)” (Bilag 4:11)

Her ses altså en opfattelse af, at prisen for at leje i Ørestad er for høj, hvilket forårsager de tomme lejligheder. Af lejeboligportalen findboliger.dk fremgår det, at huslejen i Ørestad i gennemsnit er 146 kr. pr. m² (Findboliger.dk), mens den gennemsnitlige husleje for hele København i 2020 spændte mellem 183 kroner for en 1-værelses lejlighed til 135 kroner pr. m² for en 4-værelses (Boligportal.dk). Det er derfor svært at påvise, hvorvidt huslejen i Ørestad er gennemsnitligt højere end i det øvrige København.

Til gengæld er priserne for at eje i Ørestad lavere end resten af København. Ved samarbejde med boligportalen boliga.dk, udgav Berlingske Tidende i 2016 en artikel, hvor det fremgik, at kvadratmeterprisen i Ørestad var 33.778 kroner, mens det næst billigste område var Islands Brygge, hvor kvadratmeterprisen var oppe på knap 48.000 kroner (Burhøi 2016). I 2020 kostede kvadratmeterprisen i København S, som også indebærer Amagerbro, Sundbyerne og Øresund, ifølge boligsiden.dk 38.759 kroner. Dette tal kan ikke vurderes at være repræsentativt for Ørestad men bevidner først og fremmest om, at boligpriserne er steget på Amager, og desuden ligger priserne stadigvæk lavt i forhold til de andre bydele fra tidligere artikel (Sørensen 2020). I Københavns Kommunes årlige rapport, ‘Status på København’ fra 2020, fremgår det desuden, at den gennemsnitlige kvadratmeterpris for at eje et hus i København var 37.129 kroner og 40.072 kroner for lejligheder (Københavns Kommune 2020:44). Dette viser altså, at priserne i Ørestad ligger i den lave ende for ejede boliger i København.

Af de interviewede respondenter er ægteparret Lohiya de eneste, som ejer deres bolig i Ørestad. Da de blev spurgt om deres motivation til at købe i Ørestad, svarede Amit:

“Because the quality of housing is better out here. We didn’t want to shower over our toilets. I think we like that there is some more rigid room here than a four million apartment in Frederiksberg. I would rather stay here.” (Bilag 1:11)

Dermed fremgår det, at det for borgerne i Ørestad er mere økonomisk bæredygtigt at købe en ny bolig, da kvadratmeterprisen er lavere, og da boligerne ovenikøbet er nyere end i de ældre bydele i København. I spørgeskemaundersøgelsen svarede 34% også, at prisen for at leje eller eje i Ørestad motiverede dem til at flytte til bydel (Bilag 4:2).

Men hvad med den bæredygtige udvikling? Af Bekendtgørelse af lov om planlægning, også kendt som planloven af 2018, blev det vedtaget, at den fremtidige byplanlægning i Danmark skulle udvikles med henblik på samfundets interesser med særligt fokus på de tre søjler af bæredygtighed. Blandt andet skal dette opnås ved at fremme byggerier af almene boliger (Erhvervsstyrelsen 2018:1), og under §13 stk. 9, fremgår det, at der stilles: *“krav om, at op til 25 pct. af boligmassen skal være almene boliger, jf. lov om almene boliger m.v.”* (Erhvervsstyrelsen 2018:10). For Fælledbyen fremgår det også på projektets hjemmeside, at netop 25% af byggeriet skal opføres som almene boliger, som især skal tilegnes familier, socialt sårbare og ældre, og desuden lægges der vægt på, at de forskellige typer af beboere kan samles og dyrke det lokale fællesskab (By & Havn, PensionDanmark A). Det er ikke muligt at få et overblik over, hvor mange almene boliger der anno 2021 befinder sig i Ørestad, men med planloven kan man argumentere for, at der i den fremtidige byudvikling i Ørestad er mere fokus på inkluderingen af almene boliger. Dette kan bidrage til at styrke den socioøkonomiske bæredygtighed ved øget inklusion af borgersegmenter, der muligvis ikke ville have haft råd til at bo i boliger, som ikke tilhører et alment boligselskab.

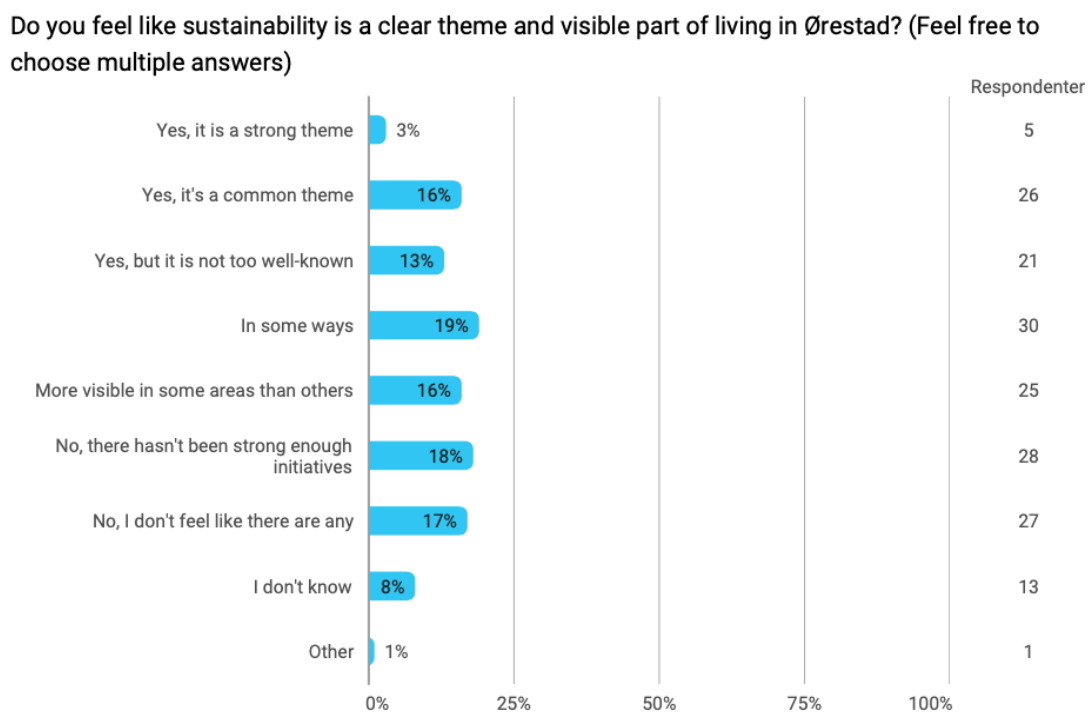
5.4 Borgernes opfattelse af bæredygtighed i Ørestad

Blandt de aktører og institutioner, som er involveret i byudviklingen i Ørestad, er bydelens beboere nok de vigtigste aktører, da det er dem, der bruger faciliteterne og oplever, hvorvidt tiltagene for bæredygtig udvikling opnår den ønskede effekt. Blandt respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen

udført for dette projekt, svarer hele 44% af respondenterne, at de ikke kender til bæredygtige initiativer i Ørestad. Til gengæld mener også 44% at kende til dem, men deltager ikke i dem, og endeligt er det kun 11% af respondenterne, som aktivt deltager i disse initiativer (Bilag 4:4). Der kan derfor argumenteres for, at en andel af de lokale borgere i Ørestad aktivt deltager i den grønne omstilling på borger-niveau, men at disse initiativer ikke er udbredte nok til at de øvrige borgere kender til dem, og at de enten ikke er attraktive eller inkluderende nok til at tiltrække flere deltagere.

I et andet spørgsmål blev respondenterne bedt om at vurdere, hvorvidt bæredygtighed er et tydeligt tema i Ørestad.

Tabel 1

Her ses en jævn fordeling af svarene, hvor en del synes, at der er bæredygtighed i bybilledet, og hvor omtrent lige så mange mener det modsatte. Det er især interessant at tolke på svarmulighederne 'in some ways' og 'more visible in some areas than others'. Disse svarmuligheder ligger tæt op ad hinanden og kan have samme betydning for respondenterne, men kan også indikere, at bæredygtighed kan se forskelligt ud, baseret på hvor i byen man bor, samt

hvordan man benytter sig af faciliteterne. Er man eksempelvis bosiddende i et område eller i en bygning, hvor bæredygtighed er et stærkt tema lige fra byggematerialernes oprindelse til måden man bor på, er det åbenlyst at svare, at bæredygtighed er tydeligt. Dog er det ikke nødvendigvis noget man ser, hvis ikke man bor i sådan en bolig. Ved interviewet med Felix Heiberg og hans kæreste Lærke Bjellekjær blev emnet om bæredygtighed i byen også berørt. Her nævnte Bjellekjær:

“ (...)Så synes jeg, at byggerierne godt kunne inspirere, at det, de gør, er bæredygtigt (...) vi har ikke kunne kigge på Ørestad og tænke ”Wow, hvor ser det bæredygtigt ud”, når det er store, sorte eller grå blokke (red.)” (Bilag 3:11)

Hvortil Heiberg tilføjede:

“Det er kun, hvis du bliver inviteret ind i de lejligheder, hvor de har de grønne arealer ovenpå [at man kan se, at det er bæredygtigt, red.]. Jeg ved det kun, fordi jeg har været deroppe, ellers havde jeg ingen ide” (Ibid.)

Desuden nævner en anden respondent, Anette Lohiya, at man ikke kan vide, hvorvidt en bygning er bæredygtig, medmindre man er arkitekt som hende selv (Bilag 1:9). Dette er særligt interessant, da det kan reflektere, hvordan de bæredygtige initiativer endnu ikke er blevet udbredt nok til at de almene borgere kender til dem og kan se bæredygtighed som et gennemgående tema i Ørestad.

Grundejerforeningen nævner selv i strategien for 2019-2021, at bæredygtighed har været et centralt tema fra bydelens opstart ved metroen, som fremmer den kollektive transport, samt kanalen hvis vand overføres fra hustagene (Ørestads Grundejerforening u.å.:2). På trods af de integrerede initiativer, er det altså ikke det, respondenterne i interviewene og spørgeskemaundersøgelsen genkender som værende bæredygtigt. Eksempelvis blev respondenterne bedt om at stille forslag til eventuelle forbedringer i Ørestad, hvor en række af dem efterspurgte bæredygtige initiativer:

“More green and visible initiatives” (Bilag 4:12)

“Green areas could emerge under fx the metro. More green areas between the buildings” (Ibid.)

“Less cars, more green” (Ibid.)

Blandt disse respondenter virker det altså til, at de nuværende tiltag simpelthen ikke er tilstrækkelige til at fremstå som et tydeligt tema i Ørestad. Til gengæld er der et andet tema, der går igen hos respondenterne; gentagende gange udtaler respondenterne i både interviewene og spørgeskemaet, at der ses mangel på byliv:

“Not many stores/city life” (Bilag 4:9)

“I think the area lacks culture and life” (Bilag 4:10)

“I wish there was more shops/restaurants so there was more street life” (Bilag 4:11)

Her ses altså mangel på den storbyfølelse, som nogle respondenter mærker i de andre københavnske bydele. Eksempelvis nævner nogle respondenter, at de tiltrækkes af mange lokale butikker og restauranter, mens andre holder af charmen i de ældre bydele (Bilag 4:16-19).

Dog ses der stadigvæk en række fordele ved at bo i Ørestad, som borgerne gør nytte af. I spørgeskemaundersøgelsen fremgår det under spørgsmålet *“Do you use the facilities in Ørestad, and which ones do you visit or make use of often?”*, at især de grønne områder som Amager Fælled og Byparken og storcentret Fields er faciliteter, som respondenterne i høj grad gør brug af (Bilag 4:6). Ægteparret Lohiya nævner også, at de er meget glade for Byparken, og at det var en af årsagerne til, at de forelskede sig i området. Anette Lohiya nævner blandt andet, at de har benyttet sig af parken som en udvidelse af deres lejlighed (Bilag 1:3). Emma Keller Møller benytter sig også af Byparken på flere måder:

“Jeg bruger Byparken meget til både at gå ture og ses med venner, og så glæder jeg mig også til, at der kommer en masse sportsaktiviteter i gang derude, sådan volley og rugby. Så der er nogle forskellige ting, man kan bruge den til” (Bilag 2:2).

Det virker altså til, at Byparken fungerer som et godt alternativ til dem, der bor i lejlighedskomplekser og derfor ikke ejer en have, og hvor der bliver tilbudt en bred vifte af tilbud til brugerne. I parken er der nemlig diverse sportsfaciliteter som en fodbold- og volleyballbane og

udendørs træning, flere forskellige legepladser og en hundepark. Byparken er dermed et godt eksempel på, hvordan de lokale borgere i Ørestad nyder godt af et multifunktionelt grønt byrum. Desuden har den kollektive transport været en motivation til at bo i Ørestad for omtrent halvdelen af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen (Bilag 4:8). Ægteparret Lohiya nævner også, at Ørestads togstation og motorvejsafkørsel er optimale for, at de begge kan nå hurtigt på arbejde (Bilag 1:4).

Til gengæld virker det til, at de bæredygtige byggerier og projekter ikke er velkendte blandt alle bydelens borgere. Dette kan blandt andet skyldes manglende information om de tiltag, By & Havn og Grundejerforeningen har fået inkorporeret i bybilledet, som på trods af sin integrerede sammenhæng i byen ikke er tydelige for borgerne. En anden årsag kan være borgernes forståelse for bæredygtighed, som kan præge deres forståelse af, hvad bæredygtighed byudvikling indebærer. Det kan eksempelvis være noget visuelt, som respondenterne Emma Keller Møller nævner:

“(...) nede omkring Fields er der den her kanal, og der er der også de her gangbroer i træ, og det var det tætteste, jeg lige kunne tænke på” (Bilag 2:3),

da hun blev spurgt om, hvorvidt hun kunne se bæredygtighed i byen. Det kunne blandt andet tyde på, at forståelsen for bæredygtighed med de tre søjler ikke er udbredt for nogle borgere, som muligvis forbinder ordet ”bæredygtighed” med det miljømæssige aspekt og ikke det sociale og økonomiske.

I spørgeskemaet blev respondenterne bedt om at svare på, hvad bæredygtighed betyder for dem, hvor majoriteten svarede, at bæredygtighed er en relativt vigtig del af deres liv (Bilag 4:4). Til gengæld er den varierende bæredygtighedsforståelse blandt borgerne også en med-indikator i, hvad der forventes af den bæredygtige udvikling. Emma Køller Møller svarede på, hvorvidt en bæredygtig bolig ville være attraktiv for hende at bo i:

“Det, at den er bygget i bæredygtige materialer, og at den er energivenlig, gør jo, at man ikke behøver at tænke mere over det. Det er noget, der ligesom er tvunget over en, og det er ikke noget, man skal tænke over at gøre en forskel i hverdagen, det er der bare” (Bilag 2:3).

Dette kan bevidne om, at nogle borgere ikke ønsker en stor omstilling i deres livsstil, da deres daglige praksis forstyrres og forandres. Den bæredygtige omstilling vil derfor være ideelt, hvis den forekommer oppefra og ned, som Lærke Bjellekjær også udtaler:

“Staten skal jo stå til rådighed og gøre det til en ting, du skal gøre. Du kan ikke være afhængig af, at det er borgerne der tager ansvar (...) det er jo i sidste ende staten der skal gøre det tilgængeligt og gøre opmærksom på, at det er en ting, man skal gøre.”

(Bilag 3:6)

Strategierne fra By & Havn og Grundejerforening skaber dermed en kompleks analyse af, hvorvidt der egentlig tages hensyn til den brede bæredygtighedsforståelse. På trods af de forskellige ansvarsområder i Ørestad, tager begge strategier udgangspunkt i en række af FN's verdensmål, som har til formål at sikre en omfattende omstilling af bygge- og boligsektoren samt anvendelsen af kvarterenes arealer. I samspil styrkes handleplaner for de kommende år, og Ørestad vil muligvis få styrket sit omdømme som en grøn bydel. Til gengæld ses der mangel på inddragelse af de lokale borgere, som efterspørger grønnere initiativer og et bedre byliv.

6. Diskussion

Begge strategier for bæredygtige omstilling arbejder med det ellefte verdensmål, omhandlende bæredygtige byer og lokalsamfund. Dog viser analysen i dette projekt, at det netop er det lokale byliv i Ørestad, som er mangelfuldt. Især delmål 11.3 er særligt interessant for Ørestad. Dette delmål sætter nemlig fokus på to problematikker, der også har vist sig at være til stede i Ørestad:

”11.3: Inden 2030 skal byudvikling gøres mere inkluderende og bæredygtig, og kapaciteten til en inddragende, integreret og bæredygtig boligplanlægning og forvaltning i alle lande skal styrkes.

11.3.1: Forholdet mellem arealanvendelsesraten (LCR) og befolkningstilvækst.

11.3.2. Andel af byer med en direkte inddragelse af civilsamfundet i byplanlægning og forvaltning, som opererer regelmæssigt og demokratisk”
(UNDP u. å. C).

Strategierne fra By & Havn og Grundejerforeningen virker til at stemme overens med det overordnede delmål, hvor den bæredygtige udvikling er i fokus - til gengæld er det indikatorerne, som mangler opmærksomhed. Tilfældigvis beskrev Amit Lohiya netop problemstillingen ved 11.3.1, som han ikke føler er blevet arbejdet med i Ørestad:

“By & Havn have to make the systems scalable (...)The housing are scaling, but the facilities are not scaling, the culture is not scaling. So, it can kind of become claustrophobic, there is more stress on what’s already there (red.)” (Bilag 1:8).

Ifølge Lohiya er de tilgængelige faciliteter i Ørestad altså ikke tilpasset efter det voksende indbyggerstal. Dette er et eksempel på en problematik, hvor By & Havn og Grundejerforeningen kan indgå et samarbejde omkring for at øge sammenhængen mellem de verdensmål, de begge søger at få implementeret i byudviklingen. På trods af deres relative uafhængighed og forskellige arbejdsopgaver, er det særligt relevant, at indbyggerne i Ørestad skal have lige adgang til de tilgængelige faciliteter, og derfor må der findes løsninger mellem foreningen og udviklingselskabet

i samspillet om brugen af kvarterne. Her kommer By & Havns hensigt om at bygge tættere i byen til at blive en udfordring, da antallet af indbyggere vil stige, og pladsen til faciliteter bliver trangere (By & Havn C:16). En mulighed er at samarbejde om udvikling af de midlertidige frie pladser inden byggeri, hvor Grundejerforeningen og By & Havn kan prøve diverse tiltag af og undersøge, hvad der i praksis fungerer for borgerne. Den midlertidige tidsperiode kan dermed give pladsen status som pilotprojekter, hvor der er mulighed for at eksperimentere med konkrete tiltag. Ideelt set vil der derefter kunne ses permanente projekter der er til gavn for både borgere og miljøet.

Et godt eksempel på samarbejde mellem aktørerne ses i rapporten for bæredygtig udvikling af Grundejerforening under mål 17, partnerskab for handling. Her er der nemlig særligt fokus på interne relationer blandt netværket af aktører. Grundejerforeningen virker stærkt bevidst om det gavnlige ved at samarbejde med lokale virksomheder til diverse bæredygtige projekter, hvor der blandt andet ses samarbejde med de socialøkonomiske virksomheder FRAK, som arbejder med at engagere unge gennem fritidsjobs (FRAK u. å.) og Bybi, hvor der fokuseres på samspillet mellem mennesker og naturen gennem produktionen af honning (Bybi u.å.; Grundejerforeningen u. å.:13). Dette er et godt eksempel på et kollektivt samarbejde mellem private aktører, som gavner Ørestad i den bæredygtige udvikling. Her ses der nemlig initiativer der aktivt hjælper socialt udsatte og styrker lokale fællesskaber, som har en overordnet positiv effekt blandt de involverede borgere.

Ifølge transitionsteori må den bæredygtige omstilling foregå i alle tre dele af det sociotekniske system. Dermed må vi se samlede forandringer fra By & Havn, Grundejerforeningen, de lokale borgere og selve de tekniske foranstaltninger i Ørestad, herunder især bygninger og offentlige faciliteter for byens borgere, som en integreret og helhedsorienteret proces. Det er derfor ikke udelukkende op til Grundejerforeningen og By & Havn at sikre den bæredygtige omstilling det socio-tekniske system. Til gengæld kan man argumentere for, at det er svært for borgerne i Ørestad at i gang sætte bæredygtige omstillinger i så komplekst teknisk system som en hel bydel.

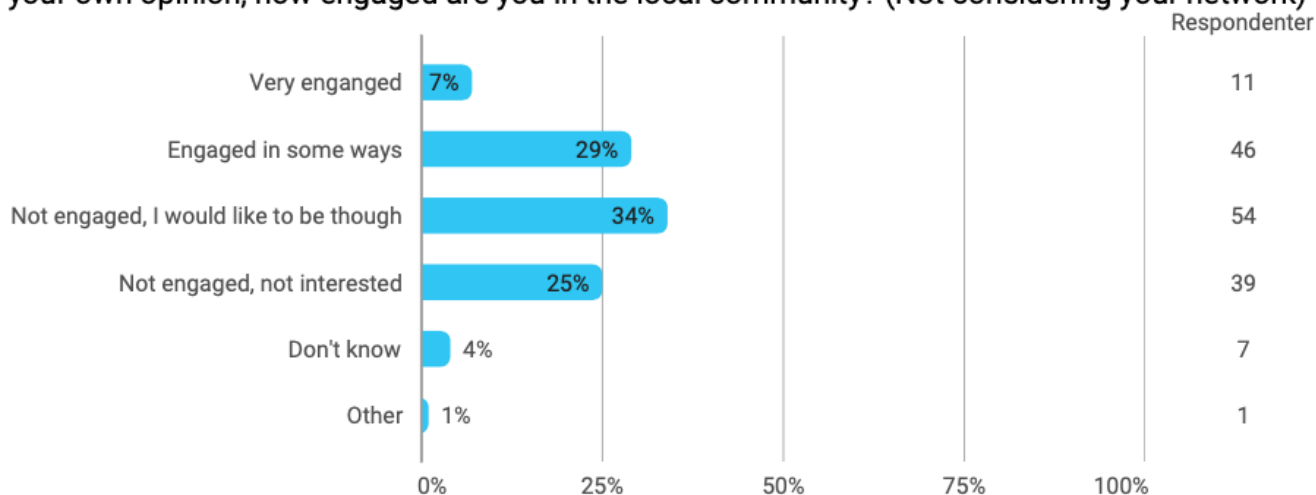
Desuden tager praksisteori hånd om de forandringer, borgerne eventuelle skal implementere i deres hverdag og som kan agere forstyrrende eller hjælpsomlig. Man kan derfor argumentere for, at især By & Havn og bygherrerne har et ansvar for at implementere bæredygtigheden fra starten af processen, hvor de borgere, der skal bo i eller benytte sig af bygningerne ikke selv står til ansvar for at udføre bæredygtige praksisser. På baggrund af de ovenstående citater fra Møller og Bjellekjær vil det lette omstillingen blandt borgerne.

Også borgerne agerer som vigtige aktører i konstellationen mellem institutionen By & Havn og netværket af aktører, da de er selve brugerne af det sociotekniske system. De bor i bygningerne, kører på vejene og bruger fritiden i de offentlige områder, men alligevel nævnes incitamentet for borgerinddragelse meget få gange. Dette bliver gjort i tre tilfælde; ved udformningen af et område i Ørestad Syd, ved registrering af træer samt såkaldte *samtalevandring*er (Ørestads Grundejerforening u. å.:11,13). Det er positivt, at borgerne inddrages i visse processer, men det fremgår ikke yderligere, hvordan disse inddragelsesprocesser skal foregå, og i hvor høj grad borgernes input vægtes. Ifølge delmål 11.3.2. er det også nødvendigt at inddrage borgerne i demokratiske processer, så den brede befolknings behov bliver inkorporeret i byplanlægningen, og det er derfor særligt iøjnefaldende, at der ikke ses yderligere inddragelse end de nuværende incitamentet fra strategierne. På trods af samarbejde med socialøkonomiske virksomheder, der gavner de involverede borgere, mangler der stadigvæk et større engagement fra Grundejerforeningen imod yderligere inddragelse af borgerne i drøftelserne af driften.

For at undersøge den borgernes involvering i Ørestads lokale samfund, blev respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen blev udspurgt om deres deltagelse. På trods af den brede fortolkning af, hvordan borgerne er aktive, kan der tegnes et billede af engagementet.

Tabel 2

In your own opinion, how engaged are you in the local community? (Not considering your network)

Det er interessant at observere, at en tredjedel af respondenterne ønsker at være mere involveret i det lokale miljø. Der kan være forskellige årsager til dette - måske modtager de ikke informationer om lokale aktiviteter eller befinder sig i et relativt lukket netværk. På baggrund af respondenternes udtalelse og besvarelse af spørgeskemaundersøgelse kan man konkludere, at et øget engagement for et stærkere lokalt sammenhold kan øge trivslen og tilknytningen til Ørestad.

Her ses desuden en mulighed for især Grundejerforeningen at bidrage til opstart af eksempelvis foreninger, hvor lokale borgere kan mødes over fælles interesser og styrke deres netværk i området i forbindelse med driften af de forskellige kvarterer. Eksempelvis kan der ses øget inddragelse af borgerne, som ikke blot skal være praktiske opgaver, men som også giver borgerne goder som netværk, viden om bæredygtighed og større ansvarsfølelse. Til gengæld kan man også argumentere for, at borgerne selv står til ansvar for deres oplevelse af at bo i Ørestad og derfor selv kan tage initiativ til at bidrage til et stærkere lokalt fællesskab.

By & Havns krav om DGNB-certificering kan muligvis afhjælpe denne problemstilling ved det store hensyn til social bæredygtighed. Her er der mulighed for at opstå et samarbejde mellem bygherrerne og de lokale beboere ved facilitering af byrum der tilpasses borgernes efterspørgsler. Desuden omhandler et af kriterierne, under det sociale tema, hensynet til den omkringliggende offentlighed. Målet er nemlig, at:

“Omverdenens accept af en bygning samt bygningens samspil med byen fremmes af en god offentlig adgang og af mange anvendelsestilbud.” (Green Building Council Denmark 2014:23).

Dette krav kan insinuere, at der også skal tages stort hensyn til brugernes oplevelse af faciliteterne. For at opfylde dette mål skal Grundejerforeningen og bygherrerne altså ikke blot skabe de efterspurgte faciliteter men også gå i dialog med borgerne om at facilitere inkluderende aktiviteter. Det er derfor ekstra relevant, at der ses transparens fra alle aktørers sider, så de egentlige interesser fra især borgerne prioriteres i samspil med det bæredygtige aspekt.

Overordnet set ses der initiativer fra Ørestad Grundejerforening og By & Havn som er mangelfulde for at opfylde det 11. verdensmål, de selv opererer efter. Til gengæld ses der klare fordele ved de samarbejder med socialøkonomiske virksomheder, som Grundejerforeningen er indgået i forbindelse med det 17. verdensmål. Desuden ses der muligheder ved de fremtidige DGNB-

certificeringer af Ørestads nye bebyggelser, som muligvis kan bidrage til at øge det lokale engagement. En svaghed ved både strategierne og certificeringen er den manglende sikkerhed for egentlig succes, og der ses stadigvæk et aktivt fravær af borgerinddragelse.

7. Konklusion

Den bæredygtige omstilling og udvikling af Ørestad udfolder sig i strategierne fra By & Havn og Ørestads Grundejerforening, som centrerer sig om udvalgte verdensmål fra FN. By & Havn fortsætter den intense udbygning af København, imens Grundejerforeningen omstiller til bæredygtig drift af kvarterne i Ørestad. Men den manglende borgerinddragelse har haft en negativ effekt på de lokales holdning til at bo i området, og bæredygtighed som tema er ikke let at få øje på. Derfor må der ses et aktivt samspil i det socio-tekniske system for at styrke den bæredygtige omstilling.

Selve forståelsen af bæredygtighed kan være en akilleshæl for aktørerne der faciliterer og påvirkes af initiativer i det tekniske system. Mens Grundejerforeningen arbejder ud fra definitionen af bæredygtighed fra FN's topmøde i Johannesburg 2002, som ikke indeholder den ligestillede fokus på det sociale, økonomiske og miljømæssige aspekt, opfatter nogle borgere bæredygtighed som værende initiativer der kan ses rent visuelt og som tydeligt afspejler bæredygtighed. Derfor må der ses et højere niveau af transparens fra By & Havn og Grundejerforeningen, hvor målsætninger og initiativer uddybes yderligere, samt en forøget inddragelse af borgerne for at skabe vellykkede initiativer der styrker bæredygtigheden som tema i Ørestad.

Certificeringssystemet DGNB kan anses som værende en sikring af den fremtidige, helhedsorienterede bæredygtige udvikling af Ørestad, da der er særligt fokus på den sociale trivsel samt aktive initiativer imod at efterleve behovene for flere inkluderende, multifunktionelle byrum, som respondenterne i denne undersøgelse blandt andet efterspørger. Det nye krav om certificering kan derfor bidrage til en styrket udvikling af Ørestad, hvor der ses aktivt hensynstagen til bæredygtighedsforståelsen fra FN-topmødet i Johannesburg 2002. Til gengæld er borgerne skeptiske overfor byggeriet på Amager Fælled, Fælledbyen, på trods af løftet om initiativer der scorer højt på DGNB's pointskala.

Initiativerne fra By & Havn arbejder dermed aktivt mod den bæredygtige omstilling, men den manglende transition i hele det socio-tekniske system er hæmmende for en samlet udvikling. Derfor kan indsatsen for den bæredygtige byudvikling i Ørestad styrkes ved, at Ørestads Grundejerforening og By & Havn ikke blot opererer efter de udvalgte verdensmål men aktivt arbejder mod at opfylde dem til gavn for den brede bæredygtighed. Dette opnås succesfuldt ved den forøgede borgerinddragelse samt en vellykket opfyldelse af de målsatte DGNB-certificeringer, som udviklingen af Fælledbyen og de øvrige kvarterer skal stræbe efter.

8. Litteraturliste

Andersen, H., Rasmussen, E. S., Østergaard, P. (2017) '*Samfundsvidenskabelige metoder - En introduktion*', 3. udg., 2. oplag, udgivet af Syddansk Universitetsforlag

Arup '*Our aims and values underpin everything we do*', udgivet på arup.com

<https://www.arup.com/our-firm> [Set 20-05-2021]

Boligportal (2021) '*Gennemsnitlig kvadratmeterpris for lejebolig 2020: Tjek din husleje*'

<https://www.boligportal.dk/blog/boligsoegning/gennemsnitlig-kvadratmeterpris-for-lejebolig/> [Set 23-05-2021]

Bybi '*Om Bybi*'

https://bybi.dk/om_bybi/ [23-05-2021]

By & Havn (A) '*Historien om Ørestad*'

<https://byoghavn.dk/orestad/historie/> [Set 23-05-2021]

By & Havn (B) '*Om By & Havn*'

<https://byoghavn.dk/om-by-havn/> [Set 23-05-2021]

By & Havn (C) '*Tal om By & Havn*'

<https://byoghavn.dk/tal-om-by-havn/> [Set 20-05-2021]

By & Havn (D) '*Ørestad*'

<https://byoghavn.dk/orestad/> [Set 09-05-2021]

By & Havn, PensionDanmark (A) '*Boliger*'

<https://faelledby.dk/boliger/> [Set 14-05-2021]

By & Havn, PensionDanmark (B) '*Om Fælleby*', udgivet på hjemmesiden for byggeriet

<https://faelledby.dk/om-faelledby/> [Set 13-05-2021]

By & Havn (2020) '*Tal om København*', udgivet i samarbejde med konsulentfirmaet Arup

Chakraborty, S. T., Guerrero, G. D. C. N., Lee, E. H. P., Lukszo, Z., Moncada, J. A., Okur, O. (2017) '*Complex Systems Engineering: designing in sociotechnical systems for the energy transition*', udgivet af EAI Endorsed Transactions
<https://eudl.eu/pdf/10.4108/eai.11-7-2017.152762> [Set 19-05-2021]

Danmarks Naturfredningsforening (2021) '*Ny måling: Tre ud af fire københavnere vil stoppe byggeriet på Amager Fælled*'
<https://www.dn.dk/nyheder/ny-maling-tre-ud-af-fire-kobenhavnere-vil-stoppe-byggeriet-pa-amager-faelled/> [Set 24-05-2021]

Erhvervsstyrelsen (2018) '*Bekendtgørelse af lov om planlægning*'
<https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2018/287> [Set 17-05-2021]

Findboliger '*Lejeboliger Ørestad - se alle ledige lejeboliger i Ørestad her*', udgivet på findboliger.dk
<https://findboliger.dk/lejebolig/orestad> [Set 17-05-2021]

FN (1987) "*Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*"
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> [Set 23-05-2021]

FRAK '*FRAKs metode*'
<https://frak.dk/vores-metode/> [23-05-2021]

Geels, F. W. (2004) '*From sectoral systems of innovation to socio-technical systems Insights about dynamics and change from sociology and institutional theory*', udgivet af Department of Technology Management, Eindhoven University
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.329.2666&rep=rep1&type=pdf> [Set 23-05-2021]

Green Building Council Denmark (2014) '*Mini-guide til DGNB - Certificering af bæredygtigt kontorbyggeri i Danmark*'

Holm, J. (2021) '*Sundhedsområdet mod bæredygtig omstilling*', udgivet ved Roskilde Universitet i 'Sundhedspolitik i Kontekst'

Juul, S., Pedersen, K. B. (2012) '*Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - en indføring*', Hans Reitzels Forlag, 1. udgave, 1. oplag.

Københavns Kommune (2019) '*Budgetaftale for København 2019*'

https://www.kk.dk/sites/default/files/uploaded-files/budget_19_-_samlede_faktaark.pdf [Set 16-05-2021]

Københavns Kommune (2020) '*Status på København 2020*', udgivet af Den Tværgående Analyseenhed

https://www.kk.dk/sites/default/files/status_paa_koebenhavn_2020.pdf [Set 23-05-2021]

Møller, K. J. (2017) '*Spørgeskemaet som metode til indsamling af egne data*', kapitel 12 i bogen '*Metoder i Samfundsvidenskaberne*' af Hussain, M.A. & Kristensen, C. J., Udgivet af Samfundslitteratur, 1. udg., 3. oplag

Poulsen, B. (2017) '*Semistrukturerede interviews*', kapitel 5 i bogen '*Metoder i Samfundsvidenskaberne*' af Hussain, M.A. & Kristensen, C. J., Udgivet af Samfundslitteratur, 1. udg., 3. oplag

Triantafillou, P. (2017) '*Analyse af dokumenter og dokumentation*', kapitel 8 i bogen '*Metoder i Samfundsvidenskaberne*' af Hussain, M.A. & Kristensen, C. J., Udgivet af Samfundslitteratur, 1. udg., 3. oplag

Sørensen, S. M. (2020) '*København: Her stiger priserne på lejligheder mest*', udgivet på boligsiden.dk d. 2. august 2020

<https://www.boligsiden.dk/nyheder/2020/08/koebenhavn-her-stiger-priserne-paa-lejligheder-mest/>
[Set 17-05-2021]

Thualagant, N. (2017) '*Kontekstualiserede Casestudier*', kapitel 20 i bogen 'Metoder i Samfundsvidenskaberne' af Hussain, M.A. & Kristensen, C. J., Udgivet af Samfundslitteratur, 1. udg., 3. oplag

UNDP (A) '*Hvad er FN's verdensmål for bæredygtig udvikling?*', udgivet af det nordiske kontor for United Nations Development Programme
<https://www.verdensmaalene.dk/fakta/verdensmaalene> [Set 23-05-2021]

UNDP (B) '*Mål 7: Bæredygtig Energi*'
<https://www.verdensmaalene.dk/maal/7> [Set 13-05-2021]

UNDP (C) '*Mål 11: Bæredygtige byer og lokalsamfund*'
<https://www.verdensmaalene.dk/maal/11> [Set 23-05-2021]

United Nations Environment Programme '*GLOBAL STATUS REPORT 2017*', udgivet i samarbejde med Global Alliance for Buildings and Construction of International Energy Agency
[https://www.worldgbc.org/sites/default/files/UNEP%20188_GABC_en%20\(web\).pdf](https://www.worldgbc.org/sites/default/files/UNEP%20188_GABC_en%20(web).pdf) [Set 22-05-2021]

WHO (2002) '*Johannesburg Declaration on Health and Sustainable Development*', udgivet i samarbejde med Department of Health South Africa og South African Development Community
https://www.who.int/mediacentre/events/HSD_Plaq_02.8_def1.pdf [Set 23-05-2021]

Ørestads Grundejerforening (A) '*Hvordan er Ørestad organiseret?*', udgivet på Ørestad.net
<http://orestad.net/om-os/organisering.html> [Set 23-05-2021]

Ørestads Grundejerforening (B) '*Medlemmer*', udgivet på Ørestad.net
<http://orestad.net/universitetskvarteret/medlemmer.html> [Set 22-05-2021]

Ørestads Grundejerforening 'Strategi for bæredygtig omstilling i Ørestad 2019-2021'

http://orestad.net/fileadmin/user_upload/GFS/Foreningsdokumenter/Strategi_for_baeredygtig_omstilling.pdf [Set 11-05-2021]

Figurer og tabeller:

Figur 1: Model over bæredygtig udvikling.

Figur 2: Rammen for analyse af socio-tekniske systemer

Tabel 1: Do you feel like sustainability is a clear theme and visible part of living in Ørestad? (Bilag 4:5)

Tabel 2: In your own opinion, how engaged are you in the local community? (Not considering your network) (Bilag 4:3)

Forsidefoto af Maria Cindy Wyngaard Rasmussen.